

Z DZIEJÓW ZBROJNEGO PODZIEMIA NA TERENACH POWIATU GOSTYŃSKIEGO W LATACH 1945-1950

Niniejsze opracowanie stanowi próbę opisu dziejów zbrojnych organizacji antykomunistycznych działających w latach 1945-1950 na terenie powiatu gostyńskiego. Poświęcone jest byłym więźniom politycznym reżimu komunistycznego, którzy zginęli lub doznali represji za wolną i niepodległą Ojczyznę. Rozmiary strat, jakie poniósł naród polski w okresie stalinowskim, były ogromne i mimo upływu czasu nie zostały dotychczas należycie zbadane i w pełni przedstawione społeczeństwu. Według źródeł Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w latach 1944-1950 aresztowano w Polsce ok. 150 tys. osób, a sądy wojskowe wydały w tym czasie przeszło 22 tys. wyroków, w tym ok. 2500 wyroków śmierci¹. Wśród represjonowanych i skazanych byli także mieszkańcy powiatu gostyńskiego, a miejscem ich rozpraw było m.in. gostyńskie kino.

W 1964 roku został opracowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – Biuro „C” i wydany do użytku wewnętrznego *Informator o nielegalnych antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944-1956*. W tym ściśle tajnym do 1990 roku tekście czytamy m.in. o dwóch organizacjach działających na ziemi gostyńskiej. Były to: oddział partyzancki AK „Dzielny” i organizacja konspiracyjna AK „Zawisza”. Obecnie na podstawie dostępnych materiałów i relacji żyjących świadków można w dość szerokim świetle odtworzyć działalność antykomunistycznego podziemia na ziemi gostyńskiej.

Oddział AK „Dzielny” powstał na przełomie sierpnia i września 1945 roku w miejscowości Ługi (pow. Śrem). Jego założycielem i pierwszym dowódcą został pochodzący z Dworzyszcz (pow. Oszmiana) Giedymin Rogiński, dezerterski kompan karnej przy 9 Dywizji Piechoty Wojska Polskiego. W czasie okupacji hitlerowskiej był żołnierzem AK na Wileńszczyźnie, a w 1945 roku znalazł się w armii gen. Berlinga. Po zakończeniu działań wojennych w czerwcu 1945 roku w niewyjaśnionych okolicznościach zdezerterował z Ludowego Wojska Polskiego.

Pseudonim dowódcy, „Dzielny”, stał się jednocześnie nazwą partyzanckiego oddziału. Początkowo grupa „Dzielnego” liczyła 6 osób. Była wśród nich czwórka dezerterska z 4 Pułku zapasowego z Gdańska: kapral Stanisław Frydrych, plutonowy Józef Godwod, starszy strzelec Stanisław Hampel i mieszkaniec Dolska szeregowy Leon Goździak. Szóstym członkiem był mieszkaniec wsi Sroczewo (pow. Śrem) Bolesław Ratajski². W bardzo szybkim czasie oddział rozrastał się. Przyjmowano nowych żołnierzy – m.in. dezerterski z komunistycznego Wojska Polskiego, Urzędu Bezpieczeństwa, Milicji Obywatelskiej, a także ochotników, synów biednych gospodarzy. Oddział AK „Dzielny” początkowo działał wyłącznie na terenie powiatu śremskiego w takich miejscowościach, jak: Ługi, Studzianna, Ostrowieczno, Mszczyszyn, Trąbinek, Mchy, Sroczewo i innych. Były to wioski zamieszkałe przez małą liczbę ludności, położone blisko lasów, z dala od głównych dróg. W późniejszym okresie oddział został zmuszony do przemieszczania się na tereny powiatu gostyńskiego, leszczyńskiego, kościańskiego. Swym zasięgiem obejmował również tereny powiatu jarocińskiego, kaliskiego i konińskiego.

W dniu 30 stycznia 1946 roku we wsi Józefowo (pow. Kalisz) aresztowano rannego ppor. Giedymina Rogińskiego, ps. „Dzielny”. Rozproszone grupy żołnierzy zebrał pod komendę Stanisław Frydrych, ps. „Wicher”. Dowodził oddziałem do 10 marca 1946 roku, kiedy to został schwytany wraz z Zygmuntem Szymańskim, ps. „Żbik”, na drodze między wsiami Graby-Robakowo

¹ Por. M. Turlejska (Ł. Socha), *Te pokolenia żałobami czarne... Skazani na śmierć i ich sędziowie 1944-1956*, Londyn 1989.

² Archiwum IPN w Poznaniu (dalej IPN), Archiwum Sądu Wojsk Lotniczych w Poznaniu, *Protokół przesłuchania Giedymina Rogińskiego*, CSU – 170/95.

(pow. Jarocin)³. Po aresztowaniu „Wichra” komendę na krótko objął Kazimierz Kotowski, ps. „Graf”. był dezerterskim z PUBP w Kościanie w stopniu starszego sierżanta⁴. Po nim dowództwo przejął człowiek o pseudonimie „Żyd”, który pochodził z Ciemierowa (pow. Konin). Prawdopodobnie nazwisko jego brzmiało Zdzisław Zydorek. Oddziałem dowodził do 27 kwietnia 1946 roku. W dniu tym miał miejsce wypadek, który podważył autorytet „Żyda”. Podczas jego zabawy bronią padł strzał. Kula ugodziła Tadeusza Andrzejczaka, ps. „Lis”, kuzyna strzelającego. Ranny zmarł po przetransportowaniu do szpitala w Kaliszu⁵. Po tym incydencie doszło do rozłamu w oddziale. „Żyd” razem z Janem Michnackim, ps. „Świerk”, Ryszardem Tarczewskim, ps. „Gwizdek”, oddalili się od reszty grupy i związali osobny oddział, który działał w powiecie konińskim do 24 czerwca 1946 roku, tj. do momentu rozbicia przez UB⁶.

Pozostała część partyzantów wybrała na dowódcę Mariana Rączkę, ps. „Kościuszko”, i przeniosła się w okolice Gostynia. Oddział dowodzony przez Rączkę działał do 27 września 1946 roku, kiedy to skorzystał z dekretu o amnestii i ujawnił się przed organami bezpieczeństwa publicznego w Gostyniu. Bezpośrednią przyczyną podjęcia tego kroku była przegrana 14 września potyczka w Stankowie oraz brak wiary w sens prowadzenia dalszej walki wobec zaistniałej sytuacji politycznej w Polsce i na świecie. W wyniku starcia w Stankowie zginęło trzech partyzantów: Władysław Babin „Bystry”, „Kret” (NN), „Czarny” (NN)⁷. Dzisiaj można ustalić personalia ostatniego z poległych. Był to Bronisław Mylka, który pochodził ze Świńca (pow. Kościan). Dopiero we wrześniu 2002 roku odsłonięto na cmentarzu parafialnym w Lubiniu jego płytę nagrobną. Miejsce spoczynku „Czarnego” przez ponad 50 lat nie było oznaczone, a wiedziało o nim tylko nieliczne grono osób.

W okresie swej działalności oddział „Dzielny” stoczył wiele potyczek z jednostkami WP, KBW, UB i MO i dokonał wielu aktów dywersji. Do większych starć doszło m.in.: 13 października 1945 roku na drodze z majątku Błazejewo do wsi Ługi, 28 listopada koło miejscowości Łukowo (pow. Konin), 2 grudnia niedaleko wsi Zaguśnica (pow. Konin), 20 czerwca 1946 roku w okolicach Wyrzeki (pow. Śrem), 8 lipca w Bielewie (pow. Kościan), 15 lipca w Żelaźnie, 8 września na przedmieściach Gostynia, 14 września w Stankowie. Częstym celem ataku partyzantów stawały się posterunki i placówki MO, WP, urzędów skarbowych, poczty, kasy partyjne PPR⁸: 10 listopada 1945 roku w Dolsku, 22 i 25 listopada 1945 roku w miejscowości Pyzdry i Szymanowice (pow. Konin), 10 stycznia 1946 roku w Borku, 15 lutego w Szymanowicach, 1 marca w Żerkowie (pow. Jarocin), 28 marca w Krzemieniewie, 17 lipca w Krobi, tego samego dnia w Pudliszkach⁹. Zazna-

³ IPN, Archiwum Sądu Wojsk Lotniczych w Poznaniu, *Protokół przesłuchania Stanisława Frydrycha*, CSU-171/95

⁴ Kazimierz Kotowski od kwietnia do listopada 1945 roku był funkcjonariuszem PUBP Kościan, współpracuje jednocześnie z podziemiem. Na początku listopada został aresztowany za postrzelenie Rosjanina z NKWD. Zbiegł z aresztu UB w Kościanie, w czasie ucieczki został ranny. Na początku grudnia 1945 roku dołączył do oddziału AK „Dzielny”. Ujawnił się przed PUBP Gostyń w październiku 1946 roku wraz z całym oddziałem, którym dowodził „Kościuszko”. W listopadzie 1946 roku uciekł statkiem z Gdyni do Niemiec Zachodnich. Mieszkał w Bremie aż do śmierci 1987 roku – zob. W. Handke, *Polegaj jak na Zawiszy*, Leszno-Krobia 1997, s. 26-27.

⁵ IPN, Archiwum Sądu Wojew[odziej ASW], *Protokół przesłuchanie Ludwika Kuklewskiego i Rączki Mariana*, SR – 583/47.

⁶ IPN, ASW, *Protokół przesłuchania Jana Michnackiego i Mariana Roszaka*, SR 749-46.

⁷ IPN, ASW, *Protokół przesłuchania Mariana Rączki i Ludwika Kuklewskiego*, SP-583/47.

⁸ W starciach z oddziałem „Dzielny” zginęli następujący funkcjonariusze: Kazimierz Manc – referent PUBP Jarocin, Antoni Stelmaszczyk – wartownik PUBP Śrem, Władysław Nowak – naczelnik poczty w Dolsku, Józef Kordus – wartownik PUBP Jarocin, Stefan Jaskulski – kierownik garażu PUBP Śrem, Józef Rybiński – sekretarz PPR w Belęcinie Nowym, Tadeusz Nowak – referent PUBP Konin, Wojciech Bartkowiak – referent PUBP Śrem, Kazimierz Kowalczyk – funkcjonariusz MO Krzemieniewo, Zygmunt Schafer – funkcjonariusz MO Krzemieniewo, Wincenty Waciak – referent PUBP Kościan, Edmund Pawłowski – referent PUBP Kościan, Jan Gazdecki – plutonowy KBW Śrem, Henryk Lisiecki – referent PUBP Gostyń oraz Stanisław Spychała – funkcjonariusz PUBP Września, który w czasie akcji padając zdetonował granat, co spowodowało ciężkie rany dalszych funkcjonariuszy- IPN 003 1331, J. Laskowski, *Banda terrorystyczno-rabunkowa „Dzielny-Kościuszko”*, Wydział „C” KW MO Poznań.

⁹ Potyczki i akty dywersji oddziału „Dzielny” są szeroko udokumentowane. Przede wszystkim spis akcji oddziału znajduje się w materiałach Wydziału „C” Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Poznaniu – IPN Po/0/5/108, *Monografia powiatu gostyńskiego za lata 1945-1948*; IPN Po/0/5107, *Monografia powiatu kościańskiego 1945-1948*; IPN Po/0/5/72, *Charakterystyka powiatu Śrem*; IPN Po/0/5/47, *Karty na czyny przestępcze dokonane przez bandy i nielegalne organizacje w powiecie Śrem 1945-1970*, Wydział „C” WUSW, Poznań 1984; IPN Po/0/5/5/2, *Karty na czyny przestępcze dokonane przez bandy i nielegalne organizacje powiecie Jarocin 1945-1946*.

czyć trzeba niskie straty oddziału, co w dużej mierze zawdzięcza się sprawnemu dowództwu, a przede wszystkim zaskoczeniu.

Terror stosowany był przede wszystkim przeciw funkcjonariuszom UB, MO, żołnierzom komunistycznego Wojska Polskiego, Armii Czerwonej, a także członkom i sympatykom PPR. Dokonując rekwizycji i aprowizacji, oddział pod komendą kolejnych dowódców atakował prawie wyłącznie urzędy państwowe. Zagarnięte w ten sposób przedmioty, jak odzież, żywność, pieniądze, były potrzebne na utrzymanie oddziału, gdyż nie posiadał on stałego źródła finansowania. Z przykrością trzeba jednak stwierdzić, że zdarzały się również pojedyncze napady bandyckie niezdiscyplinowanych członków oddziału, których ofiarami padała ludność cywilna¹⁰.

W starszych publikacjach, np. w *Dziejach ziemi gostyńskiej*, często podaje się błędne informacje dotyczące oddziału „Dzielny”. I tak, „Kościszce” przypisuje się obrabowanie Banku Włościańskiego w Krobi i śmierć funkcjonariusza UB w Gostyniu Kazimierza Urbańskiego¹¹. Dziś w świetle dostępnych materiałów można z całą pewnością stwierdzić, że wyżej wymienionych czynów dokonała banda terrorystyczno-rabunkowa „Wichra”, dowodzona przez Zdzisława Rzeźnika¹².

Oprócz działań zbrojnych oddział prowadził rozwinętą na szeroką skalę akcję propagandową. Polegała ona na tym, że wywieszano plakaty i ulotki m.in. w Gostyniu wiosną 1946 roku przy dworcu PKP, które przesiąknięte były treścią antykomunistyczną. Grożono w nich karą śmierci za współpracę z UB, nakazywano wystąpienie z szeregów PPR i popieranie PSL, krytykowano obecny ustrój państwa polskiego. Natomiast dla aktywnych PPR wysyłano ostrzeżenia. Podpisywał je Szef Grupy Operacyjnej „Kościszko”. Zawierały one następującą treść: „Pachołku komunistyczny, jeśli nie zaprzestaniesz zdradzieckiej roboty czeka cię nas sąd – wybieraj”¹³. Akcja ta przyniosła zamierzone skutki, gdyż po odczytaniu takiego ostrzeżenia sekretarz powiatowej organizacji PPR Ludwik Wolski, w obawie przed utratą życia opuścił ziemię gostyńską i przeniósł się do Poznania. To samo uczynił pełnomocnik KW PPR Franciszek Niewiadomski¹⁴. Gwałtownie spadła także liczba członków PPR w powiecie gostyńskim, szczególnie w społeczności wiejskiej. W czerwcu 1945 roku członków tej partii było 973, a rok później już tylko 652¹⁵.

Innym przejawem akcji dywersyjnych było rozbijanie wieców propagandowych organizowanych przez „władzę ludową” przed zbliżającym się referendum 30 czerwca 1946 roku. Do takiego wydarzenia doszło m.in. 18 czerwca w miejscowości Słonin (pow. Kościan), gdzie w starciu ze służbami bezpieczeństwa poległ Franciszek Kuklewski, ps. „Wilk”, referent PUBP w Kościanie ppor. Wincenty Taciak oraz przypadkowy cywil¹⁶.

W obawie przed rosnącymi wpływami wśród mieszkańców ziemi gostyńskiej i okolic oddziału AK „Dzielny”, władze komunistyczne postanowiły jak najszybciej rozprawić się z partyzantami. W tym celu zwiększony został stan osobowy Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej w Gostyniu do 89 funkcjonariuszy oraz Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego do 43¹⁷. Dodatkowo ściągnięty został pluton Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Wojska Polskiego z jednostki w Rawiczu. Do dyspozycji pozostawały także jednostki UB, MO, WP z Leszna, Kościana, Śremu, Jarocina i Krotoszyna.

¹⁰ Od września 1945 roku do października 1946 roku oddział „Dzielny” dowodzony przez kolejnych dowódców dokonali następujących akcji: na instytucje państwowe i społeczne – 58, posterunki MO - 12, pracowników MO - 16, pracowników UB - 14, członków PPR - 25, żołnierzy WP i Armii Czerwonej - 17, pracowników administracji państwowej - 6, akcje w celu pozyskania aprowizacji - 21, zorganizowanie wieców propagandowych - 5, kolportaż ulotek - 5. IPN 003 1331, J. Laskowski, *Banda terrorystyczno-rabunkowa „Dzielny-Kościszko”*, Wydział „C” KW MO Poznań.

¹¹ *Dzieje ziemi gostyńskiej*, red. S. Sierpowski, Poznań 1979, s. 421.

¹² Okoliczności napadu na bank w Krobi wyjaśniają zeznania jego uczestników – IPN, ASW, *Protokół przesłuchania Wacława Pietraszewskiego, Walentego Łakomego i Franciszka Pietraszewskiego*, SR-701/47.

¹³ F. Nadolny, *Wspomnienia sprzed 30 lat*, s. 71 (mps Muzeum w Gostyniu)

¹⁴ Tamże, s. 71

¹⁵ Tamże, s. 72.

¹⁶ Relacja Ludwika Kuklewskiego- w posiadaniu autora.

¹⁷ Na terenie powiatu gostyńskiego został powołany dla zabezpieczenia spokoju i porządku specjalny sztab powiatowy, w skład którego weszli: Władysław Kruszona –szef sztabu, Wincenty Jerzyk – kierownik PUBP Gostyń, Adam Buszka - komendant powiatowy MO, Czesław Dudarski - komendant powiatowy ORM, zob. IPN Po/0/5/107, *Monografia powiatu gostyńskiego za lata 1945-1948*.

Jesienią 1945 roku w Wydziale III Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Poznaniu zapadła decyzja, aby „bandę” zlikwidować drogą operacyjno-śledczą przy jednoczesnym wzmoczeniu akcji zbrojnych siłami UB, MO i WP. W tym celu kierownik Wydziału III WUBP Poznań por. Mackiewicz opracował w styczniu 1946 roku plan wprowadzenia do oddziału „Dzielny” t. w. (tajnego współpracownika) o ps. „Wera”, który otrzymał następujące zadanie:

- wejść w skład „bandy” dowodzonej przez G. Rogińskiego, ps. „Dzielny”,
- ustalić, w jakich miejscowościach oddział „Dzielny” posiada kwatery, współpracowników, miejsca zmagazynowania broni itp.,
- ustalić skład personalny „bandy”, stan liczebny, uzbrojenia, polityczne poglądy członków oraz komu jest podporządkowana.

T. w. „Wera” przystąpił do działania. W dniu 20 stycznia 1946 roku w okolicach Pyzdr (pow. Konin) nawiązał kontakt i wstąpił do oddziału oraz pozyskał zaufanie dowódcy Giedymina Rogińskiego. W wyniku swej działalności doprowadził do rozluźnienia stanu dyscypliny i spowodował decyzję 7 członków. Natomiast 30 stycznia 1946 roku poinformował posterunek MO o miejscu postoju ranego Rogińskiego i doprowadził do jego aresztowania, a tym samym do rozbicia oddziału¹⁸. Do ostatecznego rozpracowania operacyjnego oddziału użyto tajnych współpracowników o pseudonimach: „Lis”, „Dąb”, „Jastrząb”, „Brzozowski”, „Brzoza”, „Płaski” i „Góra”. Ponadto Referaty III PUBP Kościan i Gostyń pozyskały do współpracy – tzw. kontakt operacyjny – ludność w miejscowościach, gdzie najczęściej pojawiali się partyzanci, tj. w Gorzycach i Gołębinie Starym (pow. Kościan) oraz Stankowie i Osowie (pow. Gostyń).

W ten sposób organom bezpieczeństwa udało się aresztować wielu członków oddziału i ich współpracowników oraz zlikwidować magazyn broni w zabudowaniach Jana Matysiaka w Ciemierowie (pow. Konin). Według danych UB w wyniku pracy operacyjno-śledczej aresztowano 17 członków oddziału i 27 współpracowników¹⁹.

Poza tym wiosną 1946 roku postanowiono poddać kontroli środowisko PSL i SP. W tym celu dokonywano rewizji wśród członków i sympatyków obu partii w poszukiwaniu ulotek popierających Stanisława Mikołajczyka. Najbardziej aktywnych działaczy zastraszano, kompromitowano, a także zdarzały się wypadki aresztowań pod zarzutem rzekomej współpracy z okupantami hitlerowskimi. Rolnikom, członkom PSL drogą administracyjną cofano siłę najemną, jaką stanowili skierowani do pracy volksdeutsche. Nad całością pracy organów bezpieczeństwa czuwała specjalna grupa operacyjna kierowana przez por. Gajewskiego z Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego²⁰.

Obecnie trudną do ustalenia sprawą pozostaje odtworzenie stanu osobowego oddziału „Dzielny”. Szacuje się, że przez jego szeregi przewinęło się około 120 osób. Ze względów konspiracyjnych każdy nowo przyjęty członek nie podawał imienia, nazwiska i adresu zamieszkania, ale przybierał pseudonim. Z reguły były to nazwy zwierząt i drzew. Dzisiaj, niestety, nie sposób ustalić wszystkich żołnierzy i współpracowników podziemia, wielu z nich pozostanie bezimiennych. W skład AK „Dzielny” wchodzi m.in.:

Lp.	Imię i nazwisko	Pseudonim	Data urodzin i miejsce zamieszkania	Dalsze losy
1.	Abramowicz Bogusław	„Kieपुरa”	2.01.1921 Raszewo – pow. Jarocin	Ujawnił się 12.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Poznaniu.
2.	Adamczak Edmund	„Bosman”	12.10.1928 Gostyń	Aresztowany 20.05.1946 i skazany na 6 lat, zwolniony na mocy amnestii w marcu 1947.

¹⁸ IPN 003 1331, s. 116, J. Laskowski, *Banda terrorystyczno-rabunkowa*, „Dzielny-Kościusko”, Wydział „C” KW MO Poznań.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Z. Wańkiewicz, *Udział zadania Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej w walce o utrwalanie władzy ludowej w byłym powiecie gostyńskim w latach 1945-1947*, Legionowo 1984, s. 37 (mps w posiadaniu autora)

3.	Babiarz Stanisław	„Bystry”	10.07.1924 Bielewo – pow. Kościan	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
4	Babin Władysław	„Bystry”	Brak danych	Zabity podczas akcji zbrojnej 14.09.1946 w Stankowie.
5.	Barski Henryk	„Bazant”	16.04.1926 Gostyń	Ujawnił się 6.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Pozna- niu. Po ujawnieniu aresztowany za posiadanie fałszywych doku- mentów i skazany przez Sąd Okręgowy w Poznaniu na 10 miesiący więzienia.
6.	Bartula Bronisław	„Kangur”	23.03.1930 Daleszyna – pow. Gostyń	Aresztowany 25.12.1945 przez PUBP w Gostyniu i uniewinnio- ny przez WSO w Poznaniu od zarzutów przynależności do od- działu.
7.	Berger Franciszek	„Sowa”	22.03.1926 Gostyń	W maju 1946 odłączył się od oddziału i ukrywał się w Rzepi- nie.
8.	Biernaczyk Tomasz	„Zagraj”	11.08.1924 Bełęcin Stary – pow. Leszno	21.01.1946 aresztowany przez PUBP w Koninie i osadzony w tamtejszym więzieniu, skąd 25.05.1946 zbiegł i nawiązał kontakt z oddziałem, Wkrótce opuścił oddział, 6.08.1946 aresz- towany i skazany na karę śmier- ci.
9.	Bisiorek Stanisław	„Nowy”	19.09.1924 Kryszyna – pow. Jarocin	Odłączył się od oddziału i ukry- wał się w rodzinnym domu. Aresztowany 30.07.1947 przez PUBP w Koninie i skazany na 5 lat więzienia.
10.	Brodziak Czesław	Brak danych	1.03.1922 Karchowo – pow. Leszno	Aresztowany 22.03.1946 przez PUBP w Lesznie. Zbiegł z aresz- tu i ujawnił się 5.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Lesznie.
11.	Brukiewicz Franciszek	„Błysk”	6.12.1914 Daleszyna – pow. Gostyń	Ujawnił się 22.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
12.	Chojnacka- Tarczewska Sabina	„Róża”	24.04.1925 Czołomochowo – pow. Konin	Ujawniła się 19.04.1947 przed Komisją Amnestyjną w Krośnie Odrzańskim.
13.	Chomski Władysław	„Chomik”	9.06.1926 Wierzchowo – pow. Leszno	2.05.1946 odłączył się od od- działu. Aresztowany 26.05.1946 przez PUBP w Lesznie. Skazany przez WSR w Poznaniu na 15 lat więzienia.
14.	Dąbek Antoni	„Mały”	Brak danych. Kresy wschodnie	Prawdopodobnie zabity podczas akcji zbrojnej.
15.	Dzik Marian	„Lew”	20.03.1925 Bielewo – pow. Kościan	Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.

16.	Frydrych Stanisław	„Wicher”	9.05.1926 Nowoszyce – woj. pińskie	Ujęty 10.03.1946 przez WP. Wyrokiem z dnia 17.07.1946 skazany na karę śmierci.
17.	Gawroński Szczeban	„Tygrys”	10.12.1924 Bielewo – pow. Kościan	Ujawnił się 30.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
18.	George Edward	„Jastrząb”	17.09.1925 Mchy – pow. Śrem	Aresztowany 3.10.1945 przez PUBP w Śremie. Skazany wyro- kiem WSO w Poznaniu na 5 lat. W trakcie transportu do wiezie- nia w Płocku zbiegł i ponownie przyłączył się do oddziału. Ujawnił się 5.06.1947 przed Komisją Amnestyjną w Śremie.
19.	Giezek Michał	„Fryzjer”	10.09.1918 Gostyń Stary – pow. Gostyń	Aresztowany 20.06.1946 przez PUBP w Śremie, skazany przez WSR w Poznaniu na karę śmierci, która została zamieniona posta- nowieniem Najwyższego Sądu Wojskowego na 10 lat więzienia.
20.	Godwod Józef	„Sęp”	Brak danych	Prawdopodobnie zamordowany w 1947 w publicznej egzekucji w Kole.
21.	Gronek Franciszek	Brak danych	10.10.1921 Gorzyce – pow. Kościan	Odłączył się od oddziału we wrześniu 1946 i ujawnił 4.03.1947 przed Komisją Amne- styjną w Kościanie.
22.	Hampel Stanisław	„Błysk”	Brak danych	W lutym 1946 odłączył się od oddziału, prawdopodobnie został zabity.
23.	Hauza Władysław	„Śpiący”, „Cygan”	3.05.1924 Żelazno – pow. Kościan	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
24.	Ignaszewski Józef	„Ryś”	19.03.1928 Jerka – pow. Kościan	Ujawnił się 30.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
25.	Janicki Henryk	„Wilk”, „Kuczer”	7.07.1925 Rogusko – pow. Jarocin	W ostatnich dniach grudnia 1945 odłączył się od oddziału. Areszt- owany 25.03.1946 przez PUBP w Jarocinie. Wyrokiem WSR w Poznaniu skazany na karę śmierci. Prezydent RP skorzystał z prawa łaski, zamieniając wyrok na 15 lat więzienia.
26.	Jankowiak Stanisław	„Dzięcioł”	6.11.1926 Spytkówki	Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
27.	Jankowski Józef	Brak danych	25.02.1922 Łuszkowo – pow. Kościan	Ujawnił się 30.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
28.	Jarosz Antoni	„Cwaniak”	13.05.1924 Bielewo – pow. Kościan	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.

29.	Jeżykowski Stanisław	„Bystry”	1.05.1929 Bielewo – pow. Kościan	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
30.	Juskowiak Edmund	„Kucharz”	10.03.1924 Łagowo – pow. Kościan	Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
31.	Kałmuczak Bolesław	„Świerk”	23.06.1927 Miąskowo – pow. Leszno	Odłączył się od oddziału 20.08.1946 i ukrywał u krew- nych w Szprotawie. 16.09.1946 został aresztowany i skazany wyrokiem WSR w Poznaniu na 3 lata więzienia. Zwolniony na mocy amnestii 10.03.1947.
32.	Kałuża Edmund	„Blondyn”	6.10.1921 Wójtostwo – pow. Śrem	Aresztowany 30.09.1945 przez PUBP w Śremie. Wyrokiem WSO w Poznaniu skazany na 6 lat więzienia. Uciekł podczas transportu do więzienia w Płoc- ku i ponownie wstąpił do od- działu, ginie w akcji zbrojnej 9.08.1946.
33.	Karczmarek Jan	„Zielonka”	29.06.1928 Stankowo – pow. Gostyń	Aresztowany 25.12.1945 przez PUBP w Gostyniu. Skazany przez WSR w Poznaniu na 8 lat więzienia.
34.	Kąkolewicz Stanisław	„Cygan”	31.03.1927 Gostyń	Aresztowany 20.05.1946. Wy- rokiem WSO w Poznaniu z 17.07.1946 skazany na karę śmierci.
35.	Kieron Feliks	Brak danych	30.10.1926 Bielewo – pow. Kościan	28.07.1946 popełnił samobój- stwo lub został zamordowany w lesie koło Steżycy.
36.	Klubś Jan	„Cichy”	28.05.1924 Zbęchy – pow. Kościan	Ujawnił się 30.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
37.	Kotowski Kazimierz	„Graf”	22.02.1922 Lubiń – pow. Kościan	Ujawnił się 30.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu. W 1948 nielegalnie opuścił Polskę i udał się do RFN.
38.	Książkiewicz Edmund	„Zagon”	20.08.1925 Babkowiec – pow. Gostyń	Aresztowany 25.12.1945 przez PUBP w Gostyniu. Skazany przez WSR w Poznaniu na 8 lat więzienia.
39.	Kubera Józef	„Fryc”	20.02.1929 Bojanice – pow. Leszno	Ujawnił się 30.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
40.	Kuczma Edmund	Brak danych	11.01.1925 Bielewo – pow. Kościan	Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
41.	Kuklewski Ludwik	„Zajac”	3.08.1925 Dusina – pow. Gostyń	Ujawnił się 24.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.

42.	Kuklewski Franciszek	„Wilk”	22.11.1925 Dusina – pow. Gostyń	Zabity podczas akcji zbrojnej 19.06.1946 pod Słoniem.
43.	Kulak Zenon	„Słowik”	8.07.1926 Miąskowo – pow. Leszno	Ujawnił się 30.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu.
44.	Kunc Józef	„Topór”	16.03.1922 Gorzyce – pow. Kościan	Ranny w nogę i umieszczony w szpitalu w Gostyniu, gdzie został aresztowany. Wyrokiem WSR w Poznaniu skazany na 8 lat wię- zienia.
45.	Łopiński Bronisław	„Wiktor”	20.07.1924 Bielewo – pow. Kościan	Aresztowany 30.01.1946 przez KPMO w Kaliszu. Skazany wy- rokiem Sądu Okręgowego w Kaliszu na 9 lat więzienia.
46.	Majewski Jan	„Bażant”	3.08.1921 Mszczyczyn – pow. Śrem	Aresztowany 3.10.1945 przez PUBP w Śremie. Skazany przez WSO w Poznaniu na 5 lat wię- zienia, podczas transportu ze Śremu do Płocka uciekł i ukry- wał się do 19.03.1947, kiedy to ujawnił się przed Komisją Amnestyjną w Śremie.
47.	Marciniak Mieczysław	Brak danych	Brak danych	Zabity podczas akcji zbrojnej 9.08.1946.
48.	Masztalerz Stanisław	„Ułan”	16.11.1923 Bojanice – pow. Leszno	Aresztowany 7.04.1946 przez PUBP w Lesznie. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Lesznie, Wydział Karny ds. Doraźnych, skazany na karę śmierci.
49.	Masztalerz Mieczysław	„Gwizdek”	3.05.1928 Kleszczewo – pow. Leszno	Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gosty- niu.
50.	Michalak Czesław	„Dąb”	20.05.1924 Łągów – pow. Kościan	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gosty- niu.
51.	Michałowicz Jan	„Bażant”	6.06.1924 Zbęchy – pow. Kościan	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gosty- niu.
52.	Michnacki Jan	„Świerk”	25.05.1923 Tomice – pow. Kościan	Aresztowany 23.06.1946 przez PUBP w Koninie. Wyrokiem WSR w Poznaniu skazany na karę śmierci.
53.	Migdał Kazimierz	„Świerk”	8.01.1915 Jerka – pow. Kościan	Aresztowany przez PUBP w Gostyniu. W nocy z 15. na 16.08.1946 uciekł z aresztu, ukrywał się do czasu ujawnienia 1.10.1946 przed Komisją Likwi- dacyjną w Gostyniu.
54.	Milewski Tadeusz	„Marynarz”	14.10.1919 Drzonowo – pow. Toruń	W latach 1940-1945 więzień obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen i Ravensbruck. 20.05.1946 aresztowany, wyro-

				kiem WSR w Poznaniu skazany na karę śmierci.
55.	Misiaczyk Henryk	„Kruk”	11.08.1926 Bojanice – pow. Leszno	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
56.	Morel Stanisław	„Sokół”	4.09.1924 Jawory – pow. Gostyń	Ujawnił się 1.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
57.	Mroczek Marian	„Zielonka”	23.01.1928 Gorzyce – pow. Kościan	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
58.	Murias Helena	„Cyganka”	31.08.1921 Bursztyn – woj. stanisławowskie	Nie ujawniła się, mieszkała w Stumianach.
59.	Mylka Bolesław	„Czarny”	Świniec – pow. Kościan	Zginął w akcji zbrojnej 14.09.1946 w Stankowie.
60.	Naskręt Czesław	„Żbik”	28.03.1924 Zbęchy – pow. Kościan	Ujawnił się 4.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Kościanie.
61.	Nowaczyk Józef	Brak danych	2.02.1929 Kościan	Ujawnił się 8.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Kościanie.
62.	Nowicki Narcyz	„Dzielny”	29.10.1927 Łupiec – pow. Wolsztyn	Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
63.	Paizert Edward	„Kucharz”	15.03.1926 Bojanice – pow. Leszno	Aresztowany 25.12.1945 przez PUBP w Gostyniu. Skazany przez WSO w Poznaniu na 8 lat więzienia.
64.	Paluszkiewicz Ludwik	„Lis”	20.08.1925 Gołębin Stary – pow. Kościan	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
65.	Pawlak Stanisław	„Sokół”	19.10.1923 Boguszyn – pow. Jarocin	Aresztowany przez PUBP w Jarocinie 19.04.1946 w wyniku otrzymanego doniesienia. Wyrokiem WSO na sesji wyjazdowej w Ostrowie skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano 29.05.1946.
66.	Picz Czesław	„Cherubin”	8.07.1924 Łagowo – pow. Kościan	Pod koniec grudnia 1945 odłączył się od oddziału. Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
67.	Piecuch Waclaw	„Orzeł”	19.08.1927 Lubiń – pow. Kościan	Ujawnił się 29.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
68.	Pietraszewski Antoni	Brak danych	15.12.1926 Gostyń	W czerwcu 1946 aresztowany przez PUBP w Gostyniu. Skazany wyrokiem WSR w Poznaniu na 10 lat więzienia.
69.	Piętka Tomasz	„Zbyszek”	21.12.1927 Piotrowice –	We wrześniu 1946 odłączył się od oddziału. 23.01.1947 aresz-

			pow. Kościan	towany przez PUBP w Kościanie, wyrokiem WSR w Poznaniu skazany na 5 lat więzienia.
70.	Piotrowiak Antoni	„Ryś”	15.12.1926 Gostyń	20.05.1946 dobrowolnie zgłosił się do PUBP w Gostyniu. Wyrokiem WSR w Poznaniu skazany na 10 lat więzienia.
71.	Pomykała Leon	„Tygrys”	2.05.1923 Krzemieniewo – pow. Leszno	Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
72.	Rączka Marian	„Kościuszko”	22.12.1925 Gostyń	Ujawnił się 30.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną PUBP w Gostyniu. 22.10.1946 przeniósł się do Głogowa, tam nawiązał kontakt z organizacją AK „Zawisza”. Aresztowany przez PUBP w Gostyniu 23.07.1949 i skazany 7.07.1950 przez WSR w Poznaniu na karę śmierci. Przewodniczący Rady Państwa zmienił wyrok na 12 lat więzienia. 5.06.1957 zwolniony warunkowo.
73.	Rogiński Giedymin	„Dzielny”	7.11.1921 Dworzyszcze – pow. Oszmiana	Ranny podczas aresztowania 30.01.1946. Wyrokiem z dnia 17.07.1946 skazany na karę śmierci.
74.	Rozzak Kazimierz	„Dąb”	27.01.1924 Zbęchy – pow. Kościan	W styczniu 1946 odłączył się od oddziału i zaczął się ukrywać w Karpaczu. Ujawnił się 4.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Kościanie.
75.	Rozzak Marian	„Burza”	14.11.1920 Ciemierowo – pow. Konin	Aresztowany 23.06.1946 przez PUBP w Koninie. Wyrokiem WSR w Poznaniu skazany na karę śmierci.
76.	Rowiński Bolesław	Brak danych	9.08.1924 Bielewo – pow. Kościan	W czerwcu 1946 odszedł z oddziału i ukrywał się w Barlinku pod nazwiskiem Mieczysław Dolatowski. Na to nazwisko otrzymał wezwanie do odbycia zasadniczej służby wojskowej w Modlinie. Ujawnił się 25.03.1947 w Kościanie.
77.	Rzeźnik-Romiński Zdzisław	„Jeleń”	12.08.1925 Kalisz	Ujawnił się 17.04.1947 przed Komisją Amnestyjną w Gostyniu.
78.	Skolozdrzych Stefan	„Lis”	9.08.1926	W styczniu 1946 odłączył się od oddziału i został aresztowany przez PUBP w Gostyniu. Wyrokiem WSR w Poznaniu skazany na karę śmierci.
79.	Skraburski Władysław	„Żbik”	21.06.1922 Kunowo –	W maju 1946 odłączył się od oddziału. Aresztowany przez

			pow. Gostyń	KPMO w Świebodzinie. Skazany przez WSO w Poznaniu na 10 lat więzienia.
80.	Skrzypczak Franciszek	„Wiewiórka”	25.06.1924 Poniec – pow. Gostyń	11.02.1946 aresztowany przez PUBP w Koninie. Ucieka z aresztu. Ponownie aresztowany przez PUBP w Lesznie, skazany przez WSO w Poznaniu na 6 lat więzienia.
81.	Skrzypczak Jan	„Długi”	16.05.1926 Żelazno – pow. Kościan	Ujawnił się 1.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
82.	Sowiński Jan	„Wesoły”	15.09.1926 Gostyń	Aresztowany 26.12.1945. Skazany przez WSR w Poznaniu na 10 lat więzienia.
83.	Stankowiak Jan	Brak danych	30.11.1921 Bełęcin Stary – pow. Leszno	Aresztowany 12.04.1946 przez PUBP w Lesznie. Skazany na karę 3 lat więzienia.
84.	Starczewski Ryszard	„Dzięcioł” „Czarny”	26.11.1928 Werbarcicie – pow. Konin	Ujawnił się 19.04.1947 przed Komisją Amnestyjną w Krośnie Odrzańskim.
85.	Staszewski Kazimierz	„Ryś”	15.02.1924 Dusina – pow. Gostyń	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
86.	Stefaniak Antoni	„Mały”	24.12.1927 Kunowo	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
87.	Stężycki Czesław	„Jastrząb”	13.01.1929 Żelazno – pow. Kościan	W maju 1946 odłączył się od oddziału i ukrywał się do 26.09.1946. Ujawnił się przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
88.	Stężycki Jan	„Jastrząb”	29.10.1910 Bielewo – pow. Kościan	Ujawnił się 22.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
89.	Swoboda Kazimierz	„Sęp”	17.05.1918 Handyszcz – pow. Tarnopol	Aresztowany 30.01.1946 przez PUBP w Koninie. Wyrokiem WSO w Poznaniu skazany na 4 lata więzienia.
90.	Szczepankowski Kazimierz	„Franek”	22.02.1924 Zabiele – pow. Konin	Aresztowany 30.03.1946 przez PUBP w Koninie. 25.05.1946 uciekł z aresztu. Ujawnił się 17.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Koninie.
91.	Szperling Józef	„Ułan”	13.02.1926 Daleszyn	Ujawnił się 22.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
92.	Szymański Zygmunt	„Żbik”	10.10.1924 Lisewo – pow. Gostyń	Aresztowany 10.03.1946. Skazany wyrokiem WSO w Poznaniu na karę śmierci.
93.	Szymański Zygmunt	„Żbik”	10.10.1924 Łągiewniki – pow. Krotoszyn	Aresztowany 30.01.1946. Wyrokiem z dnia 17.07.1946 skazany na karę śmierci.

94.	Ściernicki Zdzisław	„Lis”	25.11.1926 Włociejowice – pow. Śrem	Aresztowany 3.10.1945 przez PUBP w Śremie. Skazany przez WSO w Poznaniu na 3 lata więzienia. Podczas transportowania do Płocka zbiegł i ukrywał się do 11.03.1947. Ujawnił się przed Komisją Amnestyjną w Śremie.
95.	Śląski Edmund	„Szczupak”	25.10.1924 Górka – pow. Leszno	Aresztowany 8.04.1946 przez PUBP w Lesznie. Wyrokiem WSO w Lesznie Wydział Karny ds. Doraźnych, skazany na 10 lat więzienia.
96.	Talarczyk Bolesław	Brak danych	6.07.1920 Sroczewo – pow. Śrem	Aresztowany 3.10.1945 przez PUBP w Śremie. Skazany przez WSO w Poznaniu na 5 lat więzienia.
97.	Tomczak Henryk	„Ryś”	9.06.1927 Gostyń	Ujawnił się 2.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
98.	Trzciołek Stanisław	„Tarzan”	11.04.1918 Jerka – pow. Kościan	Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
99.	Walenciak Wojciech	Brak danych	8.04.1925 Chmielowo – pow. Leszno	Aresztowany 12.04.1946 przez PUBP w Lesznie. Skazany na 3 lata więzienia.
100.	Wawer Józef	„Wilk”	8.03.1928 Gołębin Nowy – pow. Kościan	Ujawnił się 22.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
101.	Węgielski Leon	„Żbik”	15.06.1927 Lubusz – pow. Kościan	W sierpniu odszedł z oddziału. Ujawnił się 13.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Kościanie.
102.	Widera Władysław	„Karp”	19.02.1925 Górka – pow. Leszno	Odszedł z oddziału. Ujawnił się 3.02.1947 przed Komisją Amnestyjną w Ostrowie Wlkp.
103.	Wolny Józef	„Antek”	5.06.1922 – brak danych	Aresztowany 30.03.1946 przez PUBP w Koninie. 25.05.1946 zbiegł z aresztu i ponownie wstąpił do oddziału, zabity 18.08.1946.
104.	Woźnica vel Klubczyński Sylwester	„Rogacz”	31.12.1924 Bielewo – pow. Kościan	Ujawnił się 1.10.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
105.	Zaziński vel Gaziński Arkadiusz	„Jeleń”	6.02.1925 Daleszyn – pow. Gostyń	W marcu odszedł z oddziału. Ujawnił się 15.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Gostyniu.
106.	Zbioreczyk Jan	„Lichy”	6.01.1929 Bełęcín Nowy – pow. Leszno	Ujawnił się 27.09.1946 przed Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
107.	Zydorek Tadeusz	„Gwizdek”	8.09.1929 Grab – pow. Jarocin	Aresztowany 23.06.1946. Wyrokiem WSR w Poznaniu skazany na 8 lat więzienia.
108.	Zydorek Zdzisław	„Żyd”	Grab – pow. Jarocin	Zabity podczas akcji zbrojnej w Tomicach 23.06.1946.
109.	Żmuda	„Sarna”	12.03.1925	Ujawnił się 27.09.1946 przed

	Franciszek		Kleszczewo – pow. Gostyń	Komisją Likwidacyjną w Gostyniu.
110.	Brak danych	„Kret”	Brak danych	Zginął 14.09.1946 w Stankowie.

Ppor. „Dzielny”, troszcząc się o bezpieczeństwo swych żołnierzy zorganizował sieć informatorów i współpracowników, zarówno wśród miejscowej ludności, jak i funkcjonariuszy MO i UB. Zadaniem informatorów było zawiadomieni dowódcy o mającym odbywać się obławach zorganizowanych przez KBW, UB, WP oraz przenikaniu szpiegów do oddziału, natomiast rola współpracowników sprowadzała się do pomocy przy zakwaterowaniu, zmianie bielizny, dostarczeniu żywności i leczeniu rannych. Do ich grona należeli:

- Kazimiera Bednarowicz z Dolska (pow. Śrem), aresztowana 23.10.1945 i skazana na 2 lata więzienia,
- Stanisław Banaszak z Siemowa (pow. Gostyń), aresztowany we wrześniu 1946, następnie zwolniony,
- Władysława Banaszak z Siemowa (pow. Gostyń), aresztowany 28.03.1946 i skazany na 8 lat więzienia,
- Walenty Bonicki z Mszczyczyna (pow. Śrem), aresztowany 18.09/1946, następnie zwolniony z braku dostatecznych dowodów,
- Franciszek Borowski z Ostrowieczka (pow. Śrem), aresztowany 9.08.1946 i skazany na 3 lata więzienia,
- Wacław Baszyński ze Skokowa, komendant posterunku MO w Borku (pow. Gostyń), aresztowany 5.02.1946 i skazany na 10 lat więzienia, 18.04.1947 po ponownym rozpatrzeniu sprawy uniewinniony,
- Henryk Bednarowicz z Dolska (pow. Śrem), aresztowany 23.10.1945 i skazany na 2 lata więzienia, zbiegł podczas transportu z aresztu do więzienia w Płocku, ujawnił się 17.03.1947 przed Komisją Amnestyjną w Poznaniu,
- Maria Bednarowicz z Dolska (pow. Śrem), aresztowana 23.10.1945 i skazana na 2 lata więzienia z zawieszeniem na 2 lata,
- Józef Baranek zamieszkały w Kołacinie (pow. Śrem), aresztowany 3.10.1945, następnie zwolniony z braku dostatecznych dowodów.
- Antoni Cnych z Ciemierowskiej Kolonii (pow. Konin), aresztowany 21.02.1946 i skazany na 3 lata więzienia,
- Wanda Dinwebel z Bielawa (pow. Kościan), ujawniła się 23.04.1947 przed Komisją Amnestyjną PUBP w Kościanie,
- Maksymilian Dudek z Maradz (pow. Konin), aresztowany 30.03.1946 i skazany na 2 lata więzienia,
- Michał Graefing z Włoskiejewka (pow. Śrem), aresztowany 3.10.1945 i skazany na 2 lata więzienia,
- Władysław Głowacki ze Stanisławowa (pow. Konin),
- Stanisław Jaskólski z Dalabuszek (pow. Gostyń), aresztowany 22.05.1946 i skazany na 5 lat więzienia,
- Jan Kościelniak ze Sroczewa (pow. Śrem), aresztowany 24.05.1946 i skazany na 1 rok więzienia, z uwagi na brak dostatecznych dowódców winy nie został pociągnięty do odpowiedzialności karnej,
- Tadeusz Król z Listwa (pow. Konin), aresztowany 20.02.1946 i skazany na 1 rok więzienia
- Antoni Kustos z Tworzymirek (pow. Śrem), aresztowany 27.07.1946 i skazany na 5 lat więzienia,
- Maksymilian Kwasnik z Włoszkowic (pow. Leszno), 24.04.1947 ujawnił się przed Komisją Amnestyjną w Lesznie,
- Andrzej Kościański ze Stanisławowa (pow. Konin), WSR w Poznaniu uniewinnił go od zarzutów,
- Zygmunt Lechtański z Szetlewka (pow. Konin),
- Jan Matysiak z Ciemierowa (pow. Konin), aresztowany 22.01.1946 i skazany na 5 lat więzienia,
- Jan Mikołajczak z Dolska (pow. Śrem), aresztowany 30.09.1945, WSR w Poznaniu uniewinnił go od zarzutów,

- Wiktor Olebiński ze Śremu, aresztowany 30.09.1945 i skazany na 3 lata więzienia,
- Jan Olejniczak z Nowieczka (pow. Śrem), aresztowany 30.09.1945 i skazany na 7 lat więzienia, podczas konwojowania do więzienia w Płocku zbiegł,
- Franciszek Olejniczak z Nowieczka (pow. Śrem), aresztowany 30.09.1945 i skazany na 6 lat więzienia, podczas transportu do więzienia w Płocku zbiegł i w 1948 r. przekroczył granicę RP, osiadł w Kanadzie,
- Władysław Koszkowiak z Tworzymirek (pow. Śrem), aresztowany 26.07.1946, i skazany na 5 lat więzienia,
- Stanisław Szamański z Łacińska (pow. Konin), aresztowany 3-03.1946, WSR w Poznaniu uniewinnił go z zarzutów,
- Henryka Sobierajska z Krobi (pow. Gostyń), aresztowany 18.04.1946 i skazany na 1 rok więzienia w zawieszeniu na rok,
- Antoni Wiśniewski z Dolska (pow. Śrem) aresztowany 3.10.1945 i skazany na 7 lat więzienia, uciekł w czasie transportu do więzienia w Płocku,
- Józef Walenciak z Bojanic (pow. Leszno), aresztowany 22.02.1946 i na rozprawie sądowej uniewinniony od zarzutów,
- Władysław Walkowiak z Miastka (pow. Leszno), aresztowany 16.06.1946 i skazany na 5 lat więzienia,
- Jan Wolniewicz z Mszczyczyna (pow. Śrem), aresztowany 16.11.1945 i skazany na 2 lata więzienia

Listy wszystkich współpracujących z oddziałem „Dzielny” nie sposób ustalić, gdyż w większości pozostali oni anonimowi.

Bardzo ciekawą, tajemniczą i nie do końca wyjaśnioną kwestią pozostaje fakt podporządkowania oddziału „Dzielny” nacelnemu dowództwu poakowskiego podziemia. Z zeznań udzielonych przez ppor. „Dzielnego” oficerom UB w Kaliszu dnia 30 stycznia i 10 kwietnia 1946 roku wynika, że przesłuchiwany przez cały okres swej działalności konspiracyjnej był instruowany przez mjra „Wilka”²¹. Kim była owa tajemnicza postać? Na to pytanie – niestety – nie można udzielić jednoznacznej odpowiedzi. W toku śledztwa „Dzielny” nie potrafił podać personaliów mjra „Wilka”. Z zachowanych zeznań wynika jednak, że ppor. „Dzielny” był z nim w stałym kontakcie. Spotkania obu oficerów odbywały się w ustalonych miejscach, z dala od zabudowań. Do spotkań takich doszło kilkakrotnie m.in. w lesie kórnickim, w pobliżu gajówki Błażejewo (pow. Śrem), w okolicach Ciemierowa (pow. Konin), a także w lasach na granicy powiatu śremskiego i gostyńskiego. Na odprawę ppor. „Dzielny” udawał się sam, w ubraniu cywilnym, a mjr „Wilk” czasami w towarzystwie łącznika o pseudonimie „Dąb” (NN), samochodem lub motocyklem. Podczas odprawy „Dzielny” składał meldunek z dotychczasowej działalności, otrzymywał rozkazy, pieniądze (jeden raz w wysokości 70000 zł), mapę województwa poznańskiego, a także informacje o ruchach Urzędu Bezpieczeństwa i Ludowego Wojska Polskiego. Podczas jednej z odpraw major udzielił nagany swojemu podwładnemu za to, że za mało jest rozbijanych posterunków MO, UB, Armii Czerwonej, a także słabo zwalczana jest PPR. Na każdej odprawie ustalano miejsce i datę następnego spotkania²².

Potwierdzeniem zeznań ppor. „Dzielnego” może być także protokół przesłuchania Mariana Rączki, ps. „Kościuszko”, z dnia 28 lipca 1949 roku. Wyżej wymieniony stwierdził: „Grupa moja wchodziła w skład okręgu AK, na którego czele stał major, a następnie podpułkownik „Wład”, imię Stanisław, względnie Władysław, ps. „Wilk”²³. W tym momencie warto przytoczyć relacje pracowników majątku Kosowo. Otóż szefem Majątku Państwowego Prezydium Rady Ministrów Kosowo był major, a następnie podpułkownik Kazimierz Wład. Prawdziwe nazwisko Włada brzmiało Kazimierz Pilawski, pochodził prawdopodobnie z okolic Krakowa, a do Kosowa przybył wiosną 1945 roku. Nie tylko kierował wspomnianym ośrodkiem, ale zarządzał też majątkiem Korczakowo w okolicach Jeleniej Góry. Kazimierz Wład miał dobre kontakty z miejscową władzą i wysoko postawionymi urzędnikami państwowymi przebywającymi często w ośrodku w Kosowie.

²¹ IPN, Archiwum Sądu Wojsk Lotniczych w Poznaniu, *Protokół przesłuchania Giedymina Rogińskiego*, CUS- 170/95

²² Tamże.

²³ IPN, ASW w Poznaniu, *Protokół przesłuchania Mariana Rączki*, SR-258/50.

Potwierdzeniem tego może być fakt wybrania z miejscowego stada konia i podarowania go gen. Roli-Żymierskiemu. Sam Wład często opuszczał Kosowo i poruszał się po całej Polsce. Przebywał w Gdańsku, Szczecinie, Poznaniu i Warszawie²⁴.

Ciekawa jest także relacja Franciszka Brukiewicza, ps. „Bałtyk”, członka oddziału „Dzielny”, później „Kościuszki”, który po wyzwoleniu ziemi gostyńskiej spod okupacji hitlerowskiej przystąpił do organizowania milicji w Kosowie. Twierdzi on, że to właśnie za namową Włada po pewnym czasie wystąpił z Milicji Obywatelskiej i zasilił szeregi partyzanckie. Po analizie protokołów przesłuchań „Dzielny” i „Kościuszki”, a także relacji pracowników majątku w Kosowie można wysunąć przypuszczenia, że ppłk „Wilk” i „Wład” to jedna i ta sama postać. Czy pod płaszczkiem oficera „ludowego wojska” działał i kierował konspiracją antykomunistyczną na ziemi gostyńskiej? Dalsze losy mjra Włada są nieznane. Wiadomo tylko tyle, że oficer został ostrzeżony o mającym nastąpić wkrótce jego aresztowaniu i w tajemniczych okolicznościach uciekł na Zachód.

Niestety, nie wszystkim członkom ruchu oporu udało się w odpowiednim momencie opuścić kraj. Większość członków oddziału „Dzielny” została aresztowana przez organ bezpieczeństwa. Zatrzymania miały miejsca w różnych okolicznościach, najczęściej podczas odwiedzin domów rodzinnych lub w czasie zbrojnych potyczek. Przesłuchania ich odbywały się w siedzibach powiatowych urzędów bezpieczeństwa, a później w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Poznaniu lub Informacji Wojskowej. Następnie aresztowani sądzeni byli przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Poznaniu, który rozpoczął swoją działalność wiosną 1946 roku i funkcjonował w siedzibie garnizonu poznańskiego, jako miejsce rozpraw wykorzystywał salę Sądu Wojewódzkiego lub świetlicę WUBP. Oskarżeni przebywali w aresztach śledczych Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego²⁵. Sądzeni byli przede wszystkim na podstawie Kodeksu Karnego Wojska Polskiego ustanowionego dekretem z dnia 23 września 1944 roku. W procesach wykorzystywano także dekret z 16 listopada 1945 roku o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa, a także tzw. Mały Kodeks Karny ustanowiony 13 czerwca 1946 roku.

Oskarżonym najczęściej zarzucano przestępstwa obejmujące zbrodnie stanu, a więc te, które określano w artykule 85-103 KKWP. Wymierzono za nie karę więzienia na czas nie krótszy niż 5 lat. Sąd mógł orzec też karę śmierci. Z oddziału „Dzielny” na tę ostatnią karę skazano w 1946 roku następujące osoby: Stanisława Masztalerza (ur. 16 listopada 1923 roku w Bojanicach – pow. Leszno), Stefana Skołozdrzycha (ur. 9 sierpnia 1926 roku w Gostyniu), Giedymina Rogińskiego (ur. 7 listopada 1921 roku w Dworzyszczach pow. Oszmiana, woj. wileńskie), Stanisława Frydrycha (ur. 9 maja 1926 roku w Nowoszycach – woj. pińskie), Zygmunta Szymańskiego (ur. 10 października 1924 roku w Łagiewnikach – pow. Krotoszyn), Jana Michnackiego (ur. 25 maja 1923 roku w Tomicach – pow. Konin), Mariana Roszaka (ur. 14 listopada 1920 roku w Ciemierowie – pow. Konin), Tomasza Biernaczyka (ur. 11 sierpnia 1924 roku w Bełęcinie Starym – pow. Leszno), Tadeusza Milewskiego (ur. 14 października 1919 roku Drzonowie – pow. Toruń), Stanisława Pawlaka (ur. 19 października 1923 roku w Boguszowie – pow. Jarocin). Wyrok wykonywał kat strzałem z pistoletu w głowę w obecności prokuratora, lekarza, duchownego i naczelnika więzienia. Po egzekucji ciała wywożono w miejsce, które do dzisiejszego dnia jest nieznane.

Wielu członków niepodległościowego podziemia z powiatu gostyńskiego skazano na kary długoletniego pobytu w więzieniu, jak np.: Jana Sowińskiego (ur. 15 września 1926 roku w Pijanowicach – pow. Gostyń), Antoniego Piotrowiaka (ur. 15 grudnia 1926 roku w Gostyniu), Jana Kaczmarka (ur. 29 czerwca 1928 roku w Goli – pow. Gostyń) i Edmunda Książkiewicza (ur. 29 sierpnia 1925 roku w Babkowicach – pow. Gostyń). Warto zwrócić uwagę na to, że rozprawy odbywały się nie tylko w Poznaniu, ale także na wyjazdowych sesjach WSR, np. w Śremie, Koninie, Lesznie czy Gostyniu. Do pokazowych procesów politycznych wykorzystywane były gmachy pu-

²⁴ Relacje Władysławy Iwanickiej i Floriana Kobusińskiego – w posiadaniu autora.

²⁵ Na temat procesu „Dzielny” i jego żołnierzy informowała lokalna prasa: *Zbrojna banda 50-ciu dezertów graso-wała w południowych powiatach Wielkopolski*, „Głos Wielkopolski” 1946, nr 497; *Grabież i dywersja zadaniem bandy „Dzielny”*, „Głos Wielkopolski” 1946, nr 498

bliczne, aby w ten sposób zgromadzić i zastraszyć społeczeństwo, a przebieg procesu realizowała regionalna prasa²⁶.

W Gostyniu odbył się proces między innymi Józefa Kunca (ur. 16 marca 1922 roku w Gorzycach – pow. Kościan), oskarżonego o działalność w „bandzie terrorystyczno-rabunkowej”. Do przeprowadzenia rozprawy wykorzystano gostyńskie kino. Wyrokiem z dnia 23 listopada 1946 roku skazany został na osiem lat pozbawienia wolności²⁷. Dane te obrazują tylko niewielki wycinek rzeczywistości, bo wiem oparte są na zachowanych wyrokach Wojska Sądu Rejonowego w Poznaniu.

Niestety, nasz szereg pytań dotyczących działalności oddziału „Dzielny” nie ma odpowiedzi. Mam jednak nadzieję, że artykuł ten przyczyni się do utrwalenia pamięci o ludziach, którzy mieli odwagę walczyć o wolną Polskę.

²⁶ Do procesu Giedymina Rogińskiego („Dzielny”), Stanisława Frydrycha („Wicher”), Stanisława Kąkolewicz („Cygan”), Zygmunta Szymańskiego („Żbik”), Kazimierza Swobody („Amerykan”), Edwarda Cegielskiego („Śpiewak”) wykorzystano świetlicę Wojewódzkiej Komendy Milicji Obywatelskiej przy ul. Marszałka Focha nr 92. Rozprawa miała charakter publiczny.

²⁷ IPN, ASW w Poznaniu, *Protokół przesłuchania Józefa Kunca*, 968/46.